

არაპირდაპირი მყიდველი როგორც კარტელური გარიგებისგან მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნაზე უფლებამოსილი პირი

1. შესავალი

კონკურენციის წესების დარღვევით გამოწვეული ზიანის დიდი მოცულობის გათვალისწინებით, სავარაუდოა, რომ კერძო ანტიმონოპოლიური საზიანო ქმედებების რაოდენობა საქართველოში უახლოეს მომავალში გაიზრდება. ამ კვლევის ძირითადი მიზანია კარტელიზებული საქონლის ან მომსახურების არაპირდაპირი მყიდველის იურიდიული სტატუსის განსაზღვრა კარტელისგან მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის პროცესში. აღსანიშნავია ისიც, რომ საქართველოს კანონმდებლობაში კარტელურ ზიანთან დაკავშირებით არ არსებობს სრულყოფილი და დასრულებული არსებითი ან პროცედურული წესები. წინამდებარე სტატია ახდენს ამ საკითხის შესაბამის ანალიზს და გთავაზობთ რეკომენდაციებს ამ საკანონმდებლო პრობლემების მოსაგვარებლად.

კერძო ხასიათის საზიანო ქმედებების საკითხი ევროკავშირის რეალობაში უმაღლესი მნიშვნელობის მქონეა. აქედან გამომდინარე, გასაკვირი

* ნიუ ვიუენის უნივერსიტეტის სკოლის სტუდენტი.

არ არის, რომ ევროპული მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკა და ასევე შესაბამისი ევროპული კონკურენციის ორგანოების პრაქტიკა მოიცავს იმ უთვალავ გადაწყვეტილებას, რომლებიც შეიძლება მაგალითს წამოადგენდეს საქართველოს კანონმდებლობის რეფორმირებისთვის კერძო ხასიათის საზიანო ქმედებების კუთხით.

წინამდებარე ნაშრომი ახდენს ევროპაში არაპირდაპირი მყიდველის კერძო ხასიათის საზიანო ქმედების თვალსაზრისით ბოლოდროინდელი განვითარებების შეფასებას. შედარებითი ანალიზისა და არგუმენტაციის საფუძველზე, დასკვნაში მოცემულია წინადადებები და რეკომენდაციები საქართველოს კონკურენციის კანონმდებლობაში ცვლილებების შეტანის კუთხით, რაც შესაძლებელს გახდის გაუიოლოს საქართველოში არაპირდაპირ მყიდველს კერძო ხასიათის საზიანო ქმედებისგან მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა.

თუ ეკონომიკური აგენტი არღვევს კონკურენციის ნორმებს, როგორც წესი უნდა დაუშვას შესაძლებლობა, რომ საჯარო სამართლიდან გამომდინარე სანქციები დაეკისრება. აქედან ყველაზე მნიშვნელოვანია ჯარიმები, რომელიც შეიძლება კონკურენციის ორგანომ დააკისროს. მიუხედავად ამისა, ისინი, რომლებიც კონკურენციის შემზღუდველ ქმედებას ახორციელებენ, დგებიან არა მხოლოდ საჯარო სამართლიდან გამომდინარე ჯარიმებისა და სხვა სანქციების დაკისრების შესაძლებლობის რეალობის წინაშე, არამედ, ამასთანავე, მათ უნდა გაითვალისწინონ ანტიკონკურენტული ქცევის შედეგად დანაკარგ განცდილი კერძო პირების მიერ სასამართლოში საქმეების წარდგენის შესაძლებლობა. ასეთი დარღვევების მსხვერპლნი შეიძლება იყვნენ კონკურენტი საწარმოები, პირდაპირი და არაპირდაპირი მყიდველები, საბოლოო მომხმარებლები და ა.შ. წინამდებარე სტატიის მიზნების გათვალისწინებით, ამ კვლევის ძირითად სუბიექტად ითვლება მხოლოდ არაპირდაპირი მყიდველის მოთხოვნის თავისებურება. აღსანიშნავია ისიც, რომ არაპირდაპირი მყიდველის მოთხოვნის როლი ასევე მნიშვნელოვანია კონკურენციის შესახებ კანონის სრულფასოვანი აღსრულებისთვის.

წინამდებარე სტატიის მეორე ნაწილი შეეცდება უზრუნველყოს კარტელური გარიგებით გამოწვეული ზიანის ზოგადი მიმოხილვა. მესამე ნაწილი გამოიკვლევს განსხვავებას პირდაპირი და არაპირდაპირი მყიდველის მოთხოვნებს შორის, რომელიც გამოწვეულია მისთვის მიყენებული

ზიანით. მეოთხე ნაწილი უზრუნველყოფს ღრმა დისკუსიას არაპირდაპირი მყიდველის კარტელური გარიგებით გამოწვეული ზიანის კომპენსაციის უფლების თაობაზე.

2. კარტელური გარიგებით გამოწვეული ზიანის ზოგადი მიმოხილვა

კარტელური გარიგებით გამოწვეული ზიანის კომპენსაციის მოთხოვნის უფლება არის ერთ-ერთი ძირითადი და ფუნდამენტური უფლება, რომელიც მიეკუთვნება კარტელური გარიგებით დაზარალებულებს. კონკურენციის სამართალდარღვევის მსხვერპლნი ჩვეულებრივ უფლებამოსილი არიან მოითხოვონ ზიანის ანაზღაურება და უმნიშვნელოვანესია საქართველოს კონკურენციის კანონმდებლობამაც მისცეს დაზარალებულებს ამის შესაძლებლობა, რათა გამოსცადონ და აღასრულონ კონკურენციის პოლიტიკა უფრო ეფექტურად. გარდა ამისა, ამასთან დაკავშირებით სპეციალური რეგულაციების არარსებობამ შეიძლება გამოიწვიოს განსხვავებული მოპყრობა და მსხვერპლთათვის, ისევე როგორც დამცველებისათვის ნაკლები განჭვრეტადობა, მაგალითად, სამართლებრივი გაურკვევლობის მაღალი ხარისხი.

ამ საკითხთან დაკავშირებით, უნდა აღინიშნოს, რომ კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონი შეიცავს ზოგად მითითებას, რომელის თანახმადაც, ეკონომიკურ აგენტს, სხვა დაინტერესებულ პირს უფლება აქვს, პირდაპირ მიმართოს სასამართლოს, შესაბამის ორგანოს ან თანამდებობის პირს კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის დარღვევის აღკვეთისა და დარღვევის შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით, აგრეთვე სასამართლოში გაასაჩივროს სააგენტოს გადაწყვეტილება (კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონის 33² მუხლი). ჩანს, რომ ეს წესი ძალიან ფართო და ზოგადი ხასიათისაა და არ იძლევა კონკრეტულ მითითებას სამართლებრივი გზების შესახებ ზიანის სათანადო კომპენსაციის მისაღებად. უფრო მეტიც, ამ წესის საფუძველზე, ძალზე ძნელია იმის განსაზღვრა, თუ ვის შეუძლია ასეთი სახის კერძო ქმედებების განხორციელება. ამდენად, ეს დებულება ქმნის უამრავ პრობლემას და სირთულეებს მისი პრაქტიკული გამოყენების თვალსაზრისით.

ნათელია, რომ საქართველოს კონკურენციის კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს კარტელური გარიგებით გამოწვეული ზიანის კომპენსაციისთვის რაიმე ეფექტურ სამართლებრივ საშუალებას. სათანადო რეგულაციების და სამართლებრივი ჩარჩოს არარსებობა არ იძლევა მომხმარებელთა ინტერესების სრულყოფილი დაცვის გარანტიას. აღსანიშნავია ისიც, რომ საქართველოში ასევე ეს საკითხი ჯერ კიდევ არ გამხდარა უმაღლესი სასამართლოს განსჯისა და გადაწყვეტილების საგანი.

ევროკავშირის წევრი ქვეყნების უმრავლესობა ითვალისწინებს ინდივიდებისთვის კარტელთან დაკავშირებული ზიანის ანაზღაურების სამართლებრივ შესაძლებლობას. ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს ყველაზე ცნობილი გადაწყვეტილება საქმეზე “Caurage and Crehan” წარმოადგენდა მთავარ სტიმულს ამ ქვეყნების უმრავლესობისთვის შეემუშავებინათ კონკურენციის კანონმდებლობის მნიშვნელოვანი ცვლილებები.

საქმეში “Caurage and Crehan” სასამართლომ აღნიშნა, რომ „ნებისმიერ ინდივიდს შეუძლია ეროვნული სასამართლოს წინაშე დაეყრდნოს ხელშეკრულების 85(1)¹ მუხლის დარღვევას...“². გარდა ამისა, სასამართლომ ასევე დაადგინა, რომ „ხელშეკრულების 85-ე მუხლის სრული ეფექტურობა, კერძოდ, 85(1)-ე მუხლში მოცემული აკრძალვის პრაქტიკული ეფექტი დადგებოდა რისკის ქვეშ, თუ მისი გამოყენება არ შეეძლებოდა ინდივიდს კონტრაქტორისაგან მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნისთვის, რათა დაეკისრებინა მისთვის პასუხისმგებლობა კონკურენციის შეზღუდვის ან გაყალბებისთვის.“³

3. განსხვავება პირდაპირ და არაპირდაპირ მყიდველის ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნებს შორის

ეჭვგარეშეა, რომ კონკურენციის შემზღუდველი შეთანხმება ზიანს აყენებს საბოლოო მომხმარებლების ან სხვა მყიდველის ინტერესებს. ამ თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია, განსხვავება გაკეთდეს კონკრეტული საქონლის ან მომსახურების პირდაპირ და არაპირდაპირ მყიდველს

¹ Article 101, TFEU (კონსოლიდირებული ვერსია).

² ECJ Case C-453/99, Courage and Crehan, ECLI:EU:C:2001:465, Para. 24.

³ ECJ Case C-453/99, Courage and Crehan, ECLI:EU:C:2001:465, Para. 26.

შორის. პირდაპირი მყიდველები არიან პირები, რომლებიც იღებენ კონკრეტულ საქონელსა და მომსახურებას პირდაპირ კარტელური გარიგების წევრებიდან. არაპირდაპირი მყიდველი კი პირიქით, მოიპოვებს კარტელიზებულ საქონელს ან მომსახურებას არა კარტელური გარიგების წევრებიდან, არამედ შეისყიდის მათ პირდაპირი მყიდველისგან ან სხვა პირისგან სადისტრიბუციო ჯაჭვის ქვედა დონეზე.

პრინციპში, კარტელური შეთანხმებების გამო, ფასების კონკურენცია შეზღუდული და შემცირებულია. აქედან გამომდინარე, კარტელის მეშვეობით მიღებული ფასები უფრო მაღალია, ვიდრე საბაზრო ფასები, რაც კონკურენციულ გარემოში მიიღწევა. ეკონომიკური აგენტები, რომლებსაც კარტელის გამო არ უწევთ შეჯიბრი, რათა დამსახურებულად მოიპოვონ უპირატესობა, არ გამოიყენებენ ფასების შემცირების ზღვარს და შენარჩუნდება უფრო მაღალი ფასები. ეს ნიშნავს, რომ პირდაპირი მომხმარებელი კარტელიდან გამომდინარე იძულებულია მოიპოვოს კონკრეტული საქონელი და მომსახურება მაღალი ფასებით, რაც ზიანს აყენებს მათ ინტერესებს და იწვევს მატერიალურ ზიანს.

გასათვალისწინებელია, რომ კარტელური შეთანხმებებისგან მიღებული ნებისმიერი გადამეტებული ფასი გადაეცემა სადისტრიბუციო ჯაჭვის ქვედა დონეს და სრულდება საბოლოო მომხმარებელთან.⁴ გადაცემა ჩვეულებრივ ხდება არაპირდაპირი მყიდველის მიერ ქვედა დონის ბაზარზე ფასების ზრდით. ეს ნიშნავს, რომ ნამატი ფასები კომპენსირდება, როცა პირდაპირი მყიდველი (ბაზრის მეორე დონე) მიყიდის კარტელიზებულ საქონელს ან მომსახურებას მაღალი ფასებით თავის მომხმარებელს – არაპირდაპირ მყიდველს (ბაზრის მესამე დონე).

ეს შედის კარტელური გარიგების წევრების ინტერესებში, რათა აჩვენოს, რომ მოსარჩელე (პირდაპირი მყიდველი) არ ახდენს ნამატი ხარჯის გადახდას, და ამის ნაცვლად მაღალი ფასები გადადის მის მომხმარებელზე, მათთვის უფრო მაღალი ფასების დაწესებით.⁵ ეს ნიშნავს, რომ მათ შეუძლიათ გასამართლებლად მოიხმონ არგუმენტი, რომლის თანახმადაც ვინაიდან პირდაპირი მყიდველის დანაკარგი გადავიდა ქვედა დონის ბაზარზე, შესაბამისად პირდაპირ მყიდველს არ განუცდია არანაირი

⁴ Whish Richard, Bailey David, Competition Law, 7th edition, Pg. 300.

⁵ Pollock Earl, Automatic Treble Damages and the Passing-on Defense: The Hanover Shoe Decision, 13 Antitrust Bull. 1183 Pg. 1186.

დანაკარგი ან ზიანი. იურიდიულ ლიტერატურაში, ეს მიდგომა ცნობილია როგორც „გადაცემითი თავდაცვა“. ამ მიდგომის მთავარი არსი მდგომარეობს იმაში, რომ ეკონომიკური აგენტები, რომლებიც ზრდიან ფასებს კარტელური გარიგების საფუძველზე აყენებენ ზიანს მყიდველს ან ბოლო მომხმარებელს, რომელიც იძულებული იყო შეეძინა კარტელიზებული საქონელი ან მომსახურება მაღალი ფასით.⁶

ამ შემთხვევაში, მტკიცების ტვირთი პირდაპირი მყიდველიდან გადადის მოპასუხეზე (კარტელური გარიგების წევრზე). სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ზედმეტი ფასებით გამოწვეულ ზიანთან დაკავშირებით, პირდაპირი მყიდველი ვალდებულია დაამტკიცოს, რომ ფიქსირებული ფასი (ღირებულება, რომელიც აუცილებელია კარტელიზებული საქონლის ან მომსახურების შესაძენად) აღემატება ამ საქონლისა და მომსახურების კონკურენტულ ფასს. კონკურენციის კანონის დამრღვევები, რომლებიც ექვემდებარებიან კომპენსაციის მოთხოვნებს, პირიქით, ცდილობენ დაამტკიცონ, რომ ზედმეტად გადახდილი ფასები გადაეცა ქვედა დონის ბაზარს, არაპირდაპირ მყიდველს (გადაცემითი თავდაცვა) და რომ პირდაპირ მყიდველებს არ განუცდიათ ზიანი კარტელის გამო.

გადაცემითმა თავდაცვამ შესაძლოა ორმაგი გავლენა იქონიოს მოვლენების თანმიმდევრობაზე: უპირველეს ყოვლისა, თუ მოპასუხეს (კარტელური გარიგების წევრს) შეუძლია დაამტკიცოს, რომ განხორციელდა ზედმეტად მაღალი ხარჯის რაოდენობის გადაცემა, მაშინ მოსარჩელეს არ განუცდია ზიანი და შესაბამისად მისი მოთხოვნა არ უნდა იქნას დაკმაყოფილებული. მეორეც, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მოპასუხემ გვიჩვენა, რომ ზედმეტად მაღალი ხარჯი გადაცემულ იქნა, მოსარჩელის ზიანი უნდა შემცირდეს იმის პროპორციულად სადამდეც მისმა მომხმარებელმა აითვისა ზედმეტად მაღალი ხარჯი.⁷

უფრო მეტიც, გერმანიის ფედერალურმა სასამართლომ ასევე დაადგინა, რომ გასათვალისწინებელია დაზარალებული მხარის სარგებელიც, რომელიც მის მომხმარებელზე კარტელთან დაკავშირებული ზედმეტად მაღალი

⁶ Erdem Ecuement, Passing-on defense and indirect purchaser rule in compensation claims arising from competition law. <http://www.erdem-erdem.av.tr/publications/newsletter/passingon-defense-and-indirect-purchaser-rule-in-compensation-claims-arising-from-competition-law/> (27.07.2018)

⁷ Pollock Earl, Automatic Treble Damages and the Passing-on Defense: The Hanover Shoe Decision, 13 Antitrust Bull. 1183 Pg. 1186.

ფასის დაკისრებით იქნა მიღებული, რათა განსაზღვრულ იქნას მისთვის მიყენებული რეალური ზარალი. მტკიცების ტვირთი გადაცემასთან დაკავშირებით ყველა საჭირო პრერეკვიზიტის არსებობის შესახებ ეკისრება დამრღვევს.⁸ აღსანიშნავია ასევე, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილების თანახმად, გადაცემითი თავდაცვა გამოირიცხება, როცა ზიანის ოდენობის შემცირება გამოწვეულია პირდაპირი მყიდველის სპეციფიური კომერციული უნარებით ან მიღწევებით და არაფერი აქვს საერთო კარტელურ გარიგებასთან.⁹ ამ შემთხვევებზე ვრცელდება პრინციპი, რომლის თანახმადაც სარგებლიანი გადაყიდვა საკუთარი შრომის გამო არ ჩაითლება ზიანის შემცირებად.¹⁰

4. არაპირდაპირი მყიდველის მოთხოვნის ცალკეული ასპექტები

როგორც უკვე წინა ქვეთავებში აღინიშნა, კარტელის წევრებს შეუძლიათ ამტკიცონ, რომ ზედმეტად მაღალი ფასი გადაეცა პირდაპირი მყიდველიდან ქვედა ბაზარზე. ეს ნიშნავს, რომ მოსარჩელეს თავად არ აუთვისებია უკანონო ზედმეტად მაღალი ხარჯები, არამედ გადასცა იგი მის მომხმარებელს (არაპირდაპირ მყიდველს) ასევე მაღალი ფასების დაწესების ფორმით.¹¹ ამ შემთხვევაში, მნიშვნელოვანია, რომ არაპირდაპირი მყიდველებს ასევე შეეძლოთ ისარგებლონ კომპენსაციის მოთხოვნის უფლებით კარტელური გარიგების წევრებისგან იმ ზიანისთვის, რომელიც მათზე გადავიდა. ზიანის ანაზღაურების აღნიშნული ფართო კონცეფცია ზემოხსენებულ საკითხთან დაკავშირებით გამომდინარეობს ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლო პრაქტიკიდანაც. ამ უკანასკნელმა აღნიშნა, რომ ევროკავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 101 (1) მუხლის სრულ ეფექტურობაზე უარყოფითი გავლენა ექნებოდა თუ ყველა არ იქნებოდა უფლებამოსილი მოეთხოვა კომპენსაცია ზიანისთვის, რომელიც გამოწვეულ იქნა კონკურენციის შემზღუდველი შეთანხმებით, ან აღმოცენდა სხვაგვარი ქმედებით.¹²

⁸ BGH Urteil v. 28.06.2011, Kartellsenat_KZR_75-10_KORE304172011 – „ORWI“, Para. 64.
⁹ BGH Urteil v. 28.06.2011, Kartellsenat_KZR_75-10_KORE304172011 – „ORWI“, Para. 60.
¹⁰ Oetker, Münchener Kommentar zum BGB, 5. Auflage, § 249 BGB Para. 263.
¹¹ Howat Bruce the Passing on Defense in Treble Damage Antitrust Suits, 1969 U. Ill. L.F. 377 Pg. 377.
¹² ECJ Case C-453/99, “Courage and Crehan,” ECLI:EU:C:2001:465, Para. 26; EuGH Urteil vom 13.07.2006, C-295/04 – C-298/04, Rz. 60 – Manfredi, EuZW 2006, 529.

წინამდებარე სტატიის მიზნებისთვის, უნდა განისაზღვროს რა სახის ზიანს განიცდის არაპირდაპირი მყიდველი კარტელის გამო. ნათელია, რომ კარტელური შეთანხმების საშუალებით საქონლისა და მომსახურების მიწოდების შეზღუდვა, ბაზრის გაზიარება ან ფასების ფიქსირება ახდენს რეგულარულ გავლენას, რაც გამოიხატება პირდაპირი მყიდველისთვის მაღალი ფასების სახით და საქონლისა და მომსახურების დაბალი მრავალფეროვნებით.¹³ ეს უკანასკნელი (მე-2 ბაზრის დონე), თავის მხრივ, ჩვეულებრივ ცდილობს გადასცეს გაზრდილი ხარჯები თავის მომხმარებელს (მე-3 ბაზრის დონე). თუ იგი ახერხებს ამის გაკეთებას, ქვედა დონის საბაზრო პირობებზე ასევე გავლენას მოახდენს კარტელიდან მიღებული ფასების დონე და კარტელური ზარალი გამოჩნდება განაწილების ჯაჭვის ქვედა ბაზარზე (მე-3 ბაზრის დონე) არაპირდაპირი მყიდველებისთვისაც. მხედველობაშია მისაღები ის ფაქტიც, რომ მრავალი დაბრკოლება და სამართლებრივი პრობლემა წარმოიშობა თუ არაპირდაპირ მყიდველს ექნება კარტელურ ზიანთან დაკავშირებით მოთხოვნის წაყენების უფლება. პრობლემა იქნება მაგალითად ის, რომ მოსარჩელეთა რაოდენობა საგრძნობლად გაიზრდება. მეორე სირთულეს წარმოადგენს იმის ზუსტი განსაზღვრა თუ რა მოცულობით გადაეცა ზიანი მას.

მიუხედავად ამისა გერმანიის ფედერალურმა სასამართლომ თავის ყველაზე პოპულარულ გადაწყვეტილებაში “ORWI”, დაადგინა რომ ზემოხსენებული დაბრკოლებები არ ამართლებს მოსარჩელეთა წრის შეზღუდვას პირდაპირ მყიდველებამდე. BGH-მ გაამართლა არაპირდაპირი მყიდველის უფლებამოსილება კომპენსაციის მოთხოვნის შესახებ და აღნიშნა, რომ კარტელის ან კონკურენციის შემზღუდველი ქცევის მავნე ზემოქმედება, რაც აკრძალულია ევროკავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 101 მუხლით, ხშირად არ არის ლიმიტირებული მხოლოდ პირდაპირ დაკავშირებული ბაზრით, არამედ ასევე გათვალისწინებულ უნდა იქნას, რომ ეს ყველაფერი ეკონომიკურ გავლენას ახდენს მომხმარებლებზე სადისტრიბუციო ჯაჭვის ქვედა დონეებზე და ისინი შეზღუდულნი არიან არჩევანში და გადაწყვეტილების მიღებაში.¹⁴

კიდევ ერთ მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს მრავალჯერადი პასუხისმგებლობის რისკი ერთი და იგივე ზიანისთვის. ეს ნიშნავს, რომ

¹³ ECJ Case C-204/00, “Aalborg Portland A/S,” ECLI:EU:C:2001:465 Para. 53.

¹⁴ BGH Urteil v. 28.06.2011, Kartellsenat_KZR_75-10_KORE304172011 – „ORWI“,“ Para. 26.

პირდაპირი მყიდველის მიერ ინიცირებულ პირველ სასამართლო პროცესში, თუ კარტელური გარიგების წევრი ვერ შეძლებს დაამტკიცოს ზიანის გადაცემა ქვედა დონის ბაზარზე, პირდაპირ მყიდველს მიენიჭება სრული კომპენსაცია. პირიქით, არაპირდაპირი მყიდველის მიერ ინიცირებულ მეორე სასამართლო პროცესში, თუ ეს უკანასკნელი დაამტკიცებს, რომ ზედმეტად მაღალი ხარჯი გადაცემულ იქნა მასზე, მას ასევე მიენიჭება სრული კომპენსაცია. შესაბამისად, მოპასუხეს დაეკისრება ორმაგი პასუხისმგებლობა ერთი და იგივე ზედმეტად მაღალი ხარჯისთვის.¹⁵ მეორეს მხრივ, თუ ზედმეტად მაღალი ფასები და ზედმეტი ხარჯები გადაეცა ქვედა დონის ბაზარს, პირდაპირი მყიდველი უკვე კომპენსირებულია და სასამართლოს მიერ კომპენსაციის უფლების მინიჭება გამოიწვევს ორმაგ კომპენსაციას. სხვა სიტყვებით, ადგილი ექნება პირდაპირი მყიდველის უსამართლო გამდიდრებას, მაშინ როცა ამ უკანასკნელს არ განუცდია უკანონო ზედმეტად მაღალი ხარჯი, ვინაიდან გადასცა იგი თავის მომხმარებელს მაღალი ფასების დაწესების გზით და შესაბამისად არ განუცდია რაიმე ზიანი.¹⁶

აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ არაპირდაპირი მყიდველისა და საბოლოო მომხმარებლების მთავარი გამოწვევა სასამართლოში საქმის წარმოების თვალსაზრისით წარმოადგენს კარტელური შეთანხმებისა და მათ მიერ განცდილ ზარალს შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირის დამტკიცება, ვინაიდან მიზეზ-შედეგობრივი კავშირი არის მთავარი წინაპირობა კომპენსაციის მისაღებად. სხვა სიტყვებით, კარტელური გარიგებით გამოწვეული ზედმეტად მაღალი ფასები ადეკვატური უნდა იყოს ქვედა დონის ბაზარზე ფასების ზრდისთვის.¹⁷

5. დასკვნა

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლო დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს კონკურენციის სამართლის დამრღვე-

¹⁵ Berggren Malin the implementation of passing-on defense into EU Competition Law, Faculty of Law, Lund University. Pg. 41.

¹⁶ Howat Bruce the Passing on Defense in Treble Damage Antitrust Suits, 1969 U. Ill. L.F. 377 Pg. 377

¹⁷ Füller/Enchelmaier/Kersting/Walzel, in Kölner Kommentar zum Kartellrecht, Band 3 (Europäisches Kartellrecht, Art. 101-106 AEUV, Gruppenfreistellungs-verordnungen), 1. Auflage 2013. § 101, Para. 503

ვების წინააღმდეგ არაპირდაპირი მყიდველისა და საბოლოო მომხმარებლის მიერ სარჩელის აღძვრის უფლებებს, შესაბამისი კომპენსაციის მიღებისა და არაპირდაპირი მყიდველების უფლებების დაცვის მიზნით. ამ თვალსაზრისით, აღსანიშნავია, რომ საქართველო წარმოადგენს ევროკავშირის ასოცირებულ ქვეყანას. ასოცირების შეთანხმება ხაზს უსვამს კონკურენციის სამართლის ადეკვატური აღსრულების პროცედურის მნიშვნელობას, რაც თავის მხრივ გულისხმობს კარტელური გარიგებით გამოწვეული ზიანის გამო კერძო ინდივიდებისთვის სარჩელის აღძვრის ეფექტური მექანიზმების განვითარებას. ამ მიზეზის გამო, მნიშვნელოვანია ამ მიმართულებით არსებითი და ფუნდამენტური რეფორმების განხორციელება არაპირდაპირი მყიდველის უფლებებთან დაკავშირებით. გარდა ამისა, კარტელური ზიანისთვის ინდივიდების კომპენსაციის უფლება მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ დაზარალებულის ინტერესების დაცვისთვის, არამედ ის ემსახურება კონკურენციის კანონმდებლობის უკეთ და სრულყოფილ აღსრულებას.

ამასთანავე, მნიშვნელოვანია, ქართულ კონკურენციის კანონმდებლობაში არსებობდეს სპეციალური ნორმა გადაცემითი თავდაცვის პრინციპთან დაკავშირებით. კერძოდ გადაცემის შესახებ მტკიცების ტვირთი უნდა დაეკისროს კარტელის წევრს. როგორც ზემოთ აღინიშნა, პრინციპი თავისთავად ნიშნავს, რომ კარტელიდან გამომდინარე ზედმეტად გადახდილი მაღალი ფასი გადაეცემა ქვედა დონის ბაზარს.

მტკიცების ტვირთის ამგვარი გადაცემა მოგვცემს მნიშვნელოვან სხვაობას მომხმარებლისა და არაპირდაპირი მყიდველის სამართლებრივი პოზიციაში ყოფნის თვალსაზრისით. მათ მიეცემა შესაძლებლობა უფრო მარტივად აღძრან სარჩელი კარტელური გარიგების გამო. გარდა ამისა, კერძო ანტიმონოპოლიური სამართალწარმოება გახდება უფრო პროგნოზირებადი. ეჭვგარეშეა, რომ ეს ღონისძიება ხელს შეუწყობს კონკურენციის კანონმდებლობის კერძო აღსრულებას და უზრუნველყოფს შესაბამის გარანტიას სათანადო კონკურენტული გარემოსთვის. ■